

POUK KLASIČNIH JEZIKOV V GRŠKEM SREDNJEM ŠOLSTVU

VASILIKI VARSAMAKIDOU

»Izobraževanje ... ima za svoj cilj etično, duhovno, poklicno in telesno vzgojo Grkov, razvoj nacionalne in religiozne zavesti ter izoblikovanje svobodnih in odgovornih osebnosti.«¹ To so splošni cilji javnega izobraževalnega sistema, ki jih narekuje grška ustava, medtem ko Ministrstvo za šolstvo pojasnjuje: »Duh časa ter potrebe in zahteve sodobnosti govorijo v prid splošnemu izobraževanju in ne specializaciji. To pomeni, da mora izobraževalni sistem zagotavljati celovit razvoj učencev in učenk. Njegov cilj morajo biti razmišljujoči, omikani in ustvarjalni ljudje.«²

V tem okviru se vsakič znova sprašujemo o vlogi, ki naj bi jo dandanes imelo učenje klasičnih jezikov. Porajajo se vprašanja kot: »Kaj nam lahko danes nudi znanje starogrškega jezika in književnosti?« in »Kako se približati starogrškim piscem?« Gre za vprašanja, ki si jih mogoče zastavljajo tudi izobraževalni sistemi drugih dežel, a dobijo posebno težo, če je posredi nacionalni dejavnik.³ Zato je pouk stare grščine od nekdanj žgoča tema grškega izobraževalnega sistema, ki je zaposlovala vsako reformo, tako notranjo kot zunanjo,⁴ vse pa so bile tesno povezane z družbenimi, političnimi in ideološkimi spremembami ter z zgodovino moderne grške države.

POUK KLASIČNIH JEZIKOV V GRŠKI ŠOLI: POGLED V ZGODOVINO

»Vsi brez izjeme morajo biti pismeni, domovina mora v vseh vaseh zgraditi šole za dečke in deklice. Napredek, ki krasi svobodne narode, se rodi iz omike. Naj se berejo stari zgodovinarji, v večjih mestih naj se učita francoski in italijanski jezik, medtem

¹ Ustava Republike Grčije iz leta 1975, 16. člen, drugi odstavek.

² Ypourgeio Ethnikis Paideias kai Thriskeumatou (YPEPTH), *Οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο, σχολικό έτος 2002-2003* [Navodila Ministrstva za šolstvo za pouk filoloških predmetov v gimnaziji, šolsko leto 2002-2003] (Atene: OEΔB, 2002), 12.

³ Nikos Chourmouziadis, spremna beseda v: M. I. Finley, »Η κρίση στα κλασικά γράμματα,« *Φιλολόγος* 4 (1965): 157-170.

⁴ Zunanja reforma se ukvarja z organizacijskimi vidiki šolstva, z zakonodajo, vrstami izobraževalnih ustanov itd., medtem ko se notranja reforma ukvarja z globljim jedrom vzgojno-izobraževalnih ustanov, kot so učni načrti, učbeniki, metodika itd. Ta delitev je deloma umetna, ker sta oba vidika tesno prepletena. Nikos Terzis, »Απόψεις για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση: εξωτερική και εσωτερική μεταρρύθμιση (1976-1980),« *Φιλολόγος* 23 (1981): 272-281.

ko naj bo grški jezik obvezen.«⁵ To je napredna izobraževalna vizija, ki jo je v svoji *Ustavi* zapisal Rigas iz Fer⁶ mnogo let prej, kot je grški narod dobil svojo državo. Vzgoje niso zanemarila niti narodna zborovanja⁷ v času upora proti Turkom, katerih naporu za vzpostavitev nacionalnega izobraževalnega sistema so bili več kot očitni. Leta 1824 je petčlanska komisija, ki jo je vodil Anthimos Gazis,⁸ pripravila načrt organizacije šolskega sistema. Na nižji stopnji naj bi se poučevalo branje, pisanje in aritmetika, na srednji stopnji pa stara grščina, latinščina, francoščina, filozofija in naravoslovne vede. V okviru univerze se je predvidevala ustanovitev štirih fakultet: teološke, pravne, filozofske in medicinske.⁹

Čeprav so Joannisa Kapodistriasa, predsednika prve grške vlade,¹⁰ obtoževali, da je »ugaševalec luči«, ker je preložil ustanovitev univerze, je bil njegov izobraževalni načrt realističen in je odgovarjal potrebam grške stvarnosti. Ker je verjel, da je šolski sistem temeljni vzvod gospodarskega in socialnega napredka na novo nastale grške države, je dajal prioriteto šolam, ki bi bile usmerjene v praktično uporabnost in bi združevale fizično delo z intelektualnim. Značilno je njegovo pismo švicarskemu bankirju Jean-Gabrielu Eynardu: »Odločen sem podpreti napredek Grčije, katerega temelja naj bosta dva: delo in osnovno izobraževanje.«¹¹ Razume se, da v takšnem šolskem sistemu stara grščina in latinščina nista bili najbolj dobrodošli. Vse pa se je zelo hitro obrnilo na glavo, ko je Kapodistrias leta 1831 umrl v atentatu in je v Grčijo prišel Oton.¹²

Med letoma 1833 in 1837 so bili postavljeni temelji grškega izobraževalnega sistema, kakršen se je ohranil vse do začetkov dvajsetega stoletja. Na žalost pa takšna organizacija šolstva ni ustrezala potrebam grške stvarnosti in je bila zvesta adaptacija nemškega sistema. V šolskem programu je bilo klasičnima jezikoma namenjeno ogromno prostora. V obdobju med letoma 1867 in 1884 sta stara grščina in latinščina

⁵ Rigas iz Fer, *Σύνταγμα και Θούριος*, izd. Euaggelos Stathis (Atene: Αρμός, 1966).

⁶ Rigas iz Fer (1757–1798), pionir grškega razsvetljenstva. Zaradi prizadevanj za osvoboditev balkanskih ljudstev izpod turške nadoblasti je bil leta 1797 v Trstu aretiran. Leta 1798 so ga usmrtili v Beogradu.

⁷ Narodna zborovanja (*Εθνοσυνελεύσεις*) so bila štiri srečanja predstavnikov s Peloponeza, osrednje Grčije in Egejskih otokov v času upora proti Turkom: v Epidavru (1821–22), v Astrosu v Kunuriji (1823), v Troizeni (1827) in v Argosu (1829).

⁸ Predstavniki novogrškega razsvetljenstva. Živel je na Dunaju in bil tesen sodelavec Jerneja Kopitarja.

⁹ Aleksis Dimaras, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε* (Atene: Εστία, 1973).

¹⁰ Joannis Kapodistrias je izviral iz ugledne krfske družine, katere daljne korenine segajo v Koper. Preden je postal predsednik prve grške vlade, je bil zunanji minister ruskega carja. Udeležil se je kongresa svete alianse v Ljubljani leta 1821, kjer je na diplomatski ravni pomembno pripomogel h grškemu uporu proti Turkom.

¹¹ *Ιστορία του ελληνικού Έθνους IB* (Atene: Εκδοτική Αθηνών, 1975), 374.

¹² Bavarski princ Oton, sin Ludvika I. Bavarskega. Po atentatu na Kapodistriasa so ga Anglija, Francija in Rusija določile za grškega kralja.

zasedali 55% vseh učnih ur. Berila v osnovnih šolah so bila napisana v stari grščini, pretežni del pouka je bil namenjen učenju starogrške slovnice.¹³

Eden od argumentov, ki so jih uporabljali zagovorniki stare grščine, je bila narečna raznolikost. Dajala je vtis, da je Grčija večjezična in da se Grki med sabo ne morejo sporazumevati. Ker ni bilo jezika, ki bi bil za vse popolnoma sprejemljiv, se je edina logična izbira zdel jezik, ki je že imel jasno izoblikovan sistem oblikoslovja in skladnje in je poleg tega predstavljal vez z bleščečimi dosežki preteklosti. Čeprav so se postopoma množili glasovi protesta, ki so zahtevali reformo šolskega sistema, so v parlamentu glasovali proti vsakemu resnejšemu poskusu modernizacije šolstva.

Odločitve, ki urejajo grški šolski prostor, so praviloma tesno povezane s prevladujočimi ideološkimi in političnimi težnjami in z velikimi nacionalnimi vprašanji, ki jih je država primorana razrešiti. V takem ozračju so vedno naletele na plodna tla ideje, ki so državo skušale popeljati na pot napredka tako, da so zglede iskale v slavni preteklosti in podpirale staro grščino kot skupni sporazumevalni jezik. Tako se je uveljavil umetni jezik *katharevousa*, ki je bil kompromis med dvema včasih povsem nasprotnima stališčema. Dandanes smo pogosto presenečeni nad intenzivnostjo konfliktov,¹⁴ do katerih je prihajalo med nasprotnima taboroma. V teh nenehnih in dolgotrajnih navzkrižjih je vidno vlogo odigralo Pedagoško društvo, ki je delovalo v Atenah med letoma 1910 in 1927. Njegovi člani so bili pristaši ljudskega jezika in so preprečevali, da bi se šolstvo v dobi uvajanja reform vrnilo na stara pota.

Prvi načrti, da bi vsaj v osnovni šoli ukinili pouk stare grščine, so se pojavili že leta 1913. Na delu grškega ozemlja¹⁵ so se uresničili v obdobju 1917–1920, na celotnem področju pa leta 1923. Kasnejša reforma leta 1929 je klasičnemu značaju šolstva dodala komaj kak nov element. Aleksandros Delmouzos¹⁶ takole brani pomen starogrške kulture: »Novogrška kultura je še revna in nedovršena in če samo pomislimo na ljudski jezik, vidimo, da je tudi zanj in za njegovo izpopolnitev nujno znanje kla-

¹³ Leta 1856 so z odlokom določili, da naj bo slovnica stare grščine že od prvega razreda edina slovnica, ki se poučuje v šoli. Po odloku z dne 31. 12. 1936 (člena 15 in 81) je pouk stare grščine zasedal v celoti 59 ur in pouk latinščine 22 ur, medtem ko je bilo zgodovini namenjenih 6 ur, matematiki 10 in francoskemu jeziku 20 ur (gre za število tedenskih ur v posameznem šolskem letu).

¹⁴ Še posebej ostra sta bila dva konflikta: »evangeljski« nemiri, do katerih je prišlo leta 1901 zaradi prevoda *Evangelijev v dimotiki* in ki so privedli celo do smrtnih žrtev, ter »orestejski« leta 1903. Spor je zanetil predlog, da bi Državno gledališče v *dimotiki* uprizorilo Ajshilovo *Orestejo*. Prim. *Η μάχη της γλώσσας, Ιστορικά* 253 (Atene: Ελευθεροτυπία, 2004).

¹⁵ V tem času je prišlo do spora med kraljem Konstantinom in predsednikom vlade Venizelosom glede stališča države v prvi svetovni vojni. Spor je dobil razsežnosti nacionalnega razkola, ko je Venizelos s svojimi pristaši ustanovil vlado s sedežem v Solunu. Napredne reforme je izvajala vlada v Solunu.

¹⁶ Zagovornik ljudskega jezika, ki so ga preganjali zaradi napredne pedagogike. Ker se je boril za jezikovno reformo, ima njegovo mnenje posebno težo. Pogosto so izpostavljali prav navedeno stališče, ki so ga njegovi nasprotniki izrabljali sebi v prid.

sičnega jezika.«¹⁷ Vseeno pa je dopuščal, da se v prvih razredih gimnazije poučujeta tako *dimotiki* kot *kathareousa*. Vsaj začasno je prišlo do še ene spremembe: latinščina je izgubila status obveznega predmeta in postala izbirna, medtem ko nobena od drugih deklaracij o tem, kako se bo šolstvo v večji meri usmerilo v praktično uporabnost, ni doživela uresničitve. Seveda je tudi ukinitve latinščine kot obveznega predmeta naletela na ostro reakcijo. Vsako novost, ki so jo v šolstvo uvedli, so sčasoma ukinili, in tako se je tudi latinščina kaj kmalu vrnila v šolo kot obvezen predmet.

Leta 1936 se je Grčija znašla pod diktatorskim režimom Joannisa Metaksasa in šolski pouk je dobil temu ustrezno orientacijo. Ukinili so branje Periklejevega *Nagrobnege govora*, ki mu je bilo pri pouku stare grščine mesto vedno zagotovljeno, kot ideal pa je v ospredje stopila špartanska vzgoja.¹⁸

Tudi v reformah po drugi svetovni vojni je šolstvo v enaki meri ostalo usmerjeno k teoretičnim vedam in klasični vzgoji, vse do kratkotrajne reforme leta 1964, ki je pouku klasičnih jezikov prinesla nov status. Podobnosti z današnjim šolskim sistemom so več kot očitne. Najprej »se uzakoni brezplačno šolanje v javnih šolah vseh stopenj in obvezno devetletno šolanje za vse grške otroke ... Temelj in zagotovilo resnične demokracije je, da imajo vsi državljani brez razlike enak dostop do vzgojnih dobrin.«¹⁹ Izobrazba se, tako kot na samih začetkih grške države, povezuje z gospodarstvom in poudari se njena usmerjenost v praktično uporabnost. »Če zanimanja naših mladih ne usmerimo k tehničnim poklicem in če jih ne izobrazimo tako, da jim bo zagotovljen poklicni uspeh, ne moremo pričakovati, da bi grško gospodarstvo postalo konkurenčno.«²⁰ *Dimotiki* postane jezik osnovnega šolstva, medtem ko je v gimnaziji *kathareousa* z njo enakopravna. Prvič v zgodovini se starogrška književnost poučuje na podlagi novogrških prevodov, kar je v filoloških krogih seveda zanetilo ostre polemike in navzkrižja. Ta reforma pa je bila skupaj z vsemi novostmi, ki jih je vpeljala, pokopana z nastopom diktatorskega režima leta 1967.

Padec diktatorskega režima leta 1974 je državo vrnil na pot demokracije. Z novo ustavo, ki so jo sprejeli leta 1975, je uradni jezik države, torej tudi šole, postala *dimotiki*. Leta 1982 so za njeno zapisovanje uvedli monotonični sistem.²¹

Tako se je v praksi začel uveljavljati nov šolski sistem,²² v katerem se je starogrška

¹⁷ Citirano po: Christos Katsikas in Kostas Therinos, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2004* (Atene: Σαββάλας, 2004), 126.

¹⁸ Navkljub svoji ideologiji pa je Metaksas večjo vlogo v osnovni šoli namenil *dimotiki*. V enem od intervjujev pravi, da je dimotizem čisto nacionalno gibanje in da njegovo slabljenje koristi samo levičarjem. Na ta način je skušal pridobiti na svojo stran intelektualce generacije tridesetih, kar mu je deloma tudi uspelo.

¹⁹ Uvodna pojasnila k zakonu 4379/1964.

²⁰ Ibid.

²¹ Predsedniški odlok 297/1982. Ukinili so starogrška pravopisna pravila. V monotoničnem sistemu se naglas (nekdanji akut) piše samo na večzložne besede.

²² Zakon 309/76, »Περί Οργάνωσης και Διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδευσεως« [Zakon o organizaciji in upravi splošnega šolstva], in zakon 576/1977, »Οργάνωση μέσης και ανώτερης

književnost v gimnaziji poučevala na podlagi branja prevodov. Starogrški jezik se je poučeval samo na liceju in samo tu se je starogrška književnost brala v izvirniku. V osemdesetih letih se je odprla razprava, ali je bil izgon stare grščine iz gimnazije,²³ se pravi iz obveznega izobraževanja, pravilna poteza, in prišlo je do novih sprememb. Leta 1991 se v gimnazijo ponovno uvede pouk starogrškega jezika, a z novimi učbeniki in didaktičnimi prijemi, medtem ko se starogrška književnost še naprej poučuje tudi s pomočjo standardnih novogrških prevodov.

POUK STARE GRŠČINE DANES

Temelj danes veljavne zakonodaje na področju vzgoje in izobraževanja je bil torej postavljen leta 1976, potem ko je bila ponovno vzpostavljena demokracija. Njene glavne postavke so:²⁴

- antropocentrični značaj izobraževanja, pravica do brezplačnega šolanja na vseh stopnjah šolskega sistema in enake možnosti za pridobitev izobrazbe;
- devetletno obvezno šolanje;
- delitev srednjega izobraževanja na dva samostojna cikla, gimnazijo (Γυμνάσιο) in licej (Λύκειο), ki se deli na splošni (Γενικό Λύκειο) in poklicni licej (Επαγγελματικό Λύκειο). Učenci licej izberejo po končani triletni gimnaziji, ki je del obveznega izobraževanja;
- o vstopu na tretjestopenjsko izobraževanje se odloča v tretjem letniku liceja na nacionalni ravni (vsegrški izpiti, gr. πανελλαδικές). Fakultete, na katere se kandidati vpisujejo, so razdeljene na področne skupine, vsaka fakulteta ima *numerus clausus*. Predmeti v zadnjih dveh letnikih liceja se delijo na splošno izobraževalne (Μαθήματα Γενικής Παιδείας), ki jih obiskujejo vsi učenci, in na predmete usmeritve (Μαθήματα Κατεύθυνσης), ki hkrati opredeljujejo izpitna področja vsegrških izpitov;²⁵
- v gimnaziji se pri pouku starogrškega jezika in književnosti uporabljajo tudi novogrški prevodi.

τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης» [Organizacija srednjega in višjega tehničnega in poklicnega izobraževanja].

²³ V sodobnem grškem šolskem sistemu je gimnazija (Γυμνάσιο) triletna šola, ki jo obiskujejo vsi učenci po uspešno zaključeni šestletni osnovni šoli (Δημοτικό) in je del obveznega šolstva; prim. preglednico »Grški šolski sistem«.

²⁴ Zakon 309/76, »Περί οργάνωσης και Διοικήσεως της Γενικής Εκπαίδευσης« [Zakon o organizaciji in upravi splošnega izobraževanja], in zakon 576/1977, »Οργάνωση μέσης και ανώτερης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης« [Organizacija srednjega in višjega tehničnega in poklicnega izobraževanja].

²⁵ Več tem v poglavju »Stara grščina in latinščina na zaključnih izpiti.«

Preglednica *Grški šolski sistem*

Prvostopenjsko izobraževanje	
<ul style="list-style-type: none"> • mala šola (Νηπιαγωγείο), 2 leti • osnovna šola (Δημοτικό), 6 let, obvezno izobraževanje 	
Drugostopenjsko izobraževanje	
<p>gimnazija (Γυμνάσιο), 3 leta, obvezno izobraževanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • splošni licej (Γενικό Λύκειο), 3 leta ali • poklicni licej (Επαγγελματικό Λύκειο), 3 leta 	<p>poklicne šole, 1-2 leti</p> <p>trg delovne sile</p>
Postdrugostopenjsko izobraževanje	
<p>Tretjestopenjsko izobraževanje (preko izpitov)</p> <p>univerze pedagoške akademije tehnične univerze tehnološki inštituti umetniške akademije</p>	<p>višje strokovne šole</p> <p>Grška odprta univerza (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο), prost vpis</p>

Viri: YPEPTH [Ministrstvo za nacionalno šolstvo in religijo], www.ypepth.gr; YPEPTH, *The Greek education system: Facts and Figures* (Atene: ΥΠΕΠΘ, 2001); idem, *Ανώτατη εκπαίδευση. Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας* (Atene: ΥΠΕΠΘ, 2003); zakon 3475/2006, »Οργάνωση και λειτουργία της Δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις« [Organizacija in delovanje drugostopenjskega poklicnega izobraževanja in druge uredbe]; Christos Katsikas in Kostas Therianos, *Η Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης* (Atene: Εκδόσεις Σαββάλας, 2004).

Starogrški jezik in književnost se poučujeta na gimnaziji in na splošnem liceju, medtem ko v predmetniku poklicnega liceja stare grščine ni. Latinski jezik in književnost se poučujeta dve leti na teoretski smeri (Θεωρητική Κατεύθυνση) splošnega liceja, kjer je latinščina obvezen predmet. Znanje stare grščine in latinščine se preverja tudi na vsegrških izpiti. Zaključni izpit iz stare grščine in latinščine opravljajo dijaki, ki kandidirajo za vpis na eno od fakultet s področja humanistike, družboslovja ali prava.²⁶

Pouk starogrškega jezika in književnosti ima zaradi humanistične izobraževal-

²⁶ Prim. poglavje »Stara grščina in latinščina na zaključnih izpiti.«

ne usmeritve grškega šolstva, a tudi zaradi nacionalnega dejavnika, v izobraževalnem sistemu posebno mesto. Temeljni cilj pouka stare grščine je spoznavanje antičnega človeka, kot se manifestira preko starogrških literarnih del. Konkretnější učni smotri, ki jih skuša doseči pouk starogrškega jezika in književnosti, pa so:²⁷

- spoznanje bistva antičnega sveta, kot se to konkretizira v vlogi, ki jo je v njem imel človek (antropocentrizem), v vsestranskem raziskovanju človeka kot aktivne osebe in državljana, pa tudi v zmožnosti zvajanja konkretnega na splošna načela (na podlagi epistemologije);
- spoznavanje antičnega sveta, komunikacija z njegovimi duhovnimi in umetniškimi dosežki, zavest o pomenu, ki ga imajo za razvoj civilizacije;
- razvijanje zavesti o »evropski razsežnosti« antičnega sveta in o pomenu, ki ga ima starogrški svet za druge narode;
- učenje starogrškega jezika kot nosilca duhovne ustvarjalnosti;
- zavest o začetkih in kontinuiteti grškega jezika in nacionalne samobitnosti (s poudarjanjem različnih razvojnih faz, vplivov, sprememb, modifikacij, prevrednotenj itd.)²⁸

Ker pa je posebnost pouka stare grščine v tem, da je hkrati pouk jezika in književnosti, navedene splošne cilje dopolnjujejo konkretnější cilji jezikovnega pouka in pouka starogrške književnosti. Cilji pouka starogrškega jezika so torej naslednji:

- učenci se postopoma spoznajo s starogrškim jezikovnim sistemom (oblikoslovljem in skladnjo) in besediščem in so sposobni razumeti starogrška besedila;
- izoblikuje se učenčeva zavest o kontinuiteti grškega jezika;
- učenci razpoznavajo podobnosti, a tudi razlike med novogrškim in starogrškim jezikom;
- razširi se učenčev jezikovni kod.

Znanje, ki ga morajo učenci osvojiti, se gradi spiralno, od lažjih in pogostejših jezikovnih pojavov h kompleksnejšim in redkejšim. Izhodišče tega procesa je novogrški jezik. Učenci, ki so dodobra osvojili svoj materni jezik, iz novogrškega jezika črpajo podatke o jezikovnih pojavih, ki jih obravnavajo pri pouku stare grščine, in novogrški jezikovni sistem primerjajo s starogrškim.²⁹

Cilji jezikovnega pouka se seveda v gimnaziji in liceju razlikujejo. V gimnaziji učenci spoznavajo osnovne značilnosti starogrškega jezikovnega sistema. V ta na-

²⁷ ΥΠΕΠΘ, *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο, σχολικό έτος 2002–2003* [Navodila za pouk filoloških predmetov v gimnaziji, šolsko leto 2002–2003] (Atene: ΟΕΔΒ, 2002), 7–96; idem, *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο, σχολικό έτος 2004–2005* [Navodila za pouk filoloških predmetov v splošnem liceju] (Atene: ΟΕΔΒ, 2004), 5–102; gl. tudi Michalis Koutsos, *Διδακτική του αρχαιοελληνικού λόγου* (Atene: Εκδόσεις Ζήτη, 2006).

²⁸ Nekateri izmed smotrov so bili deležni kritike. Za zelo visokoteleče in ambiciozne veljajo besede o vsestranskem spoznavanju človeka, evropski razsežnosti in komunikaciji z umetniškimi dosežki. Skoraj vsi kritiki se strinjajo, da je obseg učne snovi prevelik. Koutsos, *ibid.*

²⁹ Nikos Pagkousis, »Αρχαία ελληνικά από το πρωτότυπο,« *Νέα Παιδεία* 106 (2003): 64–83.

men so nastali učbeniki, v katerih je učna snov vsake lekcije razdeljena na naslednje enote:

- prvi del: uvodne besede, besedilo (pogosto prirejeno), jezikovni komentar, vsebinski komentar, vprašanja, ki se nanašajo na vsebino besedila, interdisciplinarna vprašanja;
- drugi del: sezname besed, podatki o etimologiji, etimološke vaje, vaje primerjave med staro in novo grščino;
- tretji del: oblikoslovna in skladenjska pravila, preverjanje in poglobljanje znanja.

Sledi dodatek, ki prinaša primerljiva besedila, namenjena utrjevanju znanja, in preglednice oblikoslovnih in skladenjskih pojavov.

Jezikovni pouk v splošnem liceju dopolnjuje in razširja znanje, ki so ga učenci osvojili v gimnaziji. Učna snov ni natančno določena.³⁰ Prvi letnik je posvečen obravnavi starogrškega oblikoslovja in skladnje. V drugem letniku splošnega liceja se dijaki odločajo med naravoslovno-matematično (θετική), tehnološko (τεχνολογική) in teoretsko (θεωρητική) usmeritvijo; s sistematičnim poglobljanjem znanja starogrškega jezika nadaljujejo samo dijaki, ki izberejo teoretsko smer.³¹ Učenci na tej smeri pri pouku obravnavajo besedila, napisana v klasični atiščini, katerih izbira je prepuščena učitelju. Ob branju se utrjuje pridobljeno jezikovno znanje. Učitelj lahko po lastni presoji dodaten čas nameni obravnavi izbranih oblikoslovnih in skladenjskih tem.³²

POUK STAROGRŠKE KNJIŽEVNOSTI

Drugi pol pouka stare grščine predstavlja starogrška književnost. Medtem ko se v gimnaziji obravnavajo samo prevodna dela, se v splošnem liceju obravnavajo izvirniki in kot dopolnilno gradivo odlomki iz standardnih novogrških prevodov.³³ To je gotovo najbolj kompleksno in ustvarjalno področje didaktike starogrškega jezika in književnosti, zato so se nabori besedil, jezik, ki se preko njih poučuje, učni cilji in metodika poučevanja starogrške književnosti pogosto znašli v središču pravega viharja.

³⁰ Ponavlja in pogloblja se osvojeno znanje, poučujejo se posebni, redkejši in težji jezikovni pojavi kot samostalniki tipa πῆχυς in περθώ, pridevniki tipa ἡδύς in χαρίεις, glagoli na -(υ)μι, kapa aorist, sklonoslovne posebnosti, kot je raba rodilnika v vlogi stavčnega objekta, nekateri predlogi in odvisniki.

³¹ Vse tri smeri imajo v predmetniku splošno izobraževalni predmet »Starogrški jezik in književnost«, ki je posvečen obravnavi izbranih starogrških književnih del. Več o tem v poglavju »Pouk starogrške književnosti«.

³² Obravnavajo se slovnična poglavja, kot so skrčeni samostalniki a- in o- deklinacije, števniki, raba verbalnega adjektiva na -τός in -τέος, posebnosti v rabi pogojnih period (npr. eliptični pogojni stavki), natančnejše odvisni govor, absolutni genetiv in akuzativ, *dativus possessoris* in *dativus ethicus* itd.

³³ Prevode, ki se uporabljajo pri pouku starogrške književnosti, določi grško Ministrstvo za šolstvo.

Učni cilji, ki si jih zastavlja moderni pouk starogrške književnosti, so seveda prilagojeni starostni dobi učencev ter stopnji njihovega intelektualnega in čustvenega razvoja. Ti cilji so:

- učenci spoznajo duhovno ustvarjalnost starih Grkov, izraženo v besedilih vseh obdobjih – od homerskega časa do aleksandrinske dobe – in vseh literarnih zvrsti;
- vzpostavijo komunikacijo z besedili, ki predstavljajo pomembne trenutke starogrške kulturne ustvarjalnosti in nudijo relativno zaokroženo podobo tega sveta (t. j. literarnih zvrsti in piscev, pa tudi idejnih usmeritev);
- spoznajo literarno vrednost starogrških književnih del in ob branju estetsko uživajo;
- učenci poglobljeje spoznajo vsebinske in formalne vidike starogrške književnosti;
- ob interpretaciji besedila razvijajo sposobnosti ustnega in pisnega sporočanja.

O širini in kompleksnosti znanja, ki ga učenci pridobivajo pri pouku starogrške književnosti, najbolje pričajo učni načrti za posamezne letnike gimnazije in liceja. Ti so sumarno predstavljeni v nadaljevanju.³⁴

Prvi letnik gimnazije

Obravnavata se Homerjeva *Odiseja* in Herodotove *Zgodbe*. Uporabljajo se standardni novogrški prevodi. Homerju sta namenjeni dve uri tedensko v prvem polletju, Herodotu pa enako število ur v drugem polletju. V okviru obravnave Herodotovega dela se učenci seznanijo tudi s prostorom in časom, v katerem se odvija zgodovinsko dogajanje, in s Herodotovim historiografskim konceptom. Obpravnavajo se naslednji odlomki:

- Hom. *Od.* 1.1–498, 5.50–552, 9.240–518, 10.518–582, 16.1–260, 23.151–278, druga vsebina se povzame;
- izbor iz Herodotovih *Zgodb*: proemij, Krez in Solon, zgodba o Adrastu, Krez in Kir (izbor), Grki na obalah Male Azije, upor Joncev, Egipt in Egipčani (izbor), Polikratov prstan, Arion in delfin, bitka na Maratonskem polju, Kserkses in Demarat, bitka pri Termopilah, bitka pri Salamini, bitka pri Platajah in Mikalah (izbor).

Drugi letnik gimnazije

V prvem polletju se po dve uri tedensko obravnava Homerjeva *Iliada*, v drugem polletju pa je enako število ur namenjenih antologiji z naslovom *Antična Grčija: prostor in ljudje*. Iz *Iliade* se obravnavajo naslednji odlomki:

³⁴ Prim. ΥΠΕΠΘ, *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο, 2002–2003* [Navodila za pouk filoloških predmetov v gimnaziji 2002–2003] (Atene: ΥΠΕΠΘ, 2002); idem, *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα πανεπιστημιακά κέντρα επιμόρφωσης, τ.3: κλάδος ΠΕ02* [Gradivo za strokovno izpopolnjevanje šolskih svetovalcev v visokošolskih centrih strokovnega izpopolnjevanja na področju filologije III] (Atene: ΥΠΕΠΘ 2007); Koutsos, *Διδακτική του αρχαιοελληνικού λόγου*.

- natančnejša interpretacija: Hom. *Il.* 1.1–52, 1.106–303, 1.531–600; 6.369–529, 9.307–431, 16.783–867, 24.678–805;
- pregledno branje: Hom. *Il.* 5.349–431 (Diomedova junaška dela), 6.119–236, 9.225–306, 19.1–153, 22.247–394, druga vsebina se povzame.

Homer se torej obravnava v dveh letnikih.³⁵ V praksi se je namreč izkazalo, da zaradi težav, ki jih predstavlja interpretacija *Iliade*, snov ni primerna za mlajše učence. Cilj obravnave homerskih epov je učence seznaniti:

- z mitom in zapletom;
- z epskim pesništvom in pripovedno tehniko;
- z dejanji in značajem glavnih junakov;
- s kulturnozgodovinskim ozadjem obdobja;
- s temeljnimi razlikami med obema epoma.

Antologija *Antična Grčija: prostor in ljudje* (obrnava se v drugem polletju) je zbirka besedil, s pomočjo katerih učenci prehodijo pokrajine, povezane z značilnimi dejavnostmi antičnega človeka: Atene, Šparto, Makedonijo, Tebe, Korint in Aleksandrijo. Ena izmed lekcij je posvečena športu in športnim panogam. Z njo se uvede interdisciplinarna metoda, nova filozofija podajanja učne snovi, ki je bila v grški šolski prostor uvedena pred nedavnim.³⁶

Tretji letnik gimnazije

Obravnava se starogrška dramatika. Cilj pouka je predstaviti moč dramskih besedil, zanimanje, ki ga vzbujajo izven svojih časovnih in prostorskih okvirov, razvoj misli in književnosti v grški antiki. Učence se spodbuja k iskanju sporočil in namenov ustvarjalca ter k iskanju povezav med besedilom in kulturnozgodovinskim kontekstom. Opozarja se na posebnosti odrskega pesništva ter na različne postavitve in interpretacije, ki jih dopušča besedilo. Obravnavata se naslednji dramski deli:

- Evripid, *Helena*. Tragediji sta namenjeni dve uri tedensko v prvem polletju. Delo učence izzove, da se poglobijo v zgradbo tragedije, da junakinjo postavijo v kontekst literarnega izročila, ki obravnava njen lik, da dojamajo pomen iznajdljivosti pri premagovanju težav, občudujejo argumentacijo, spoznajo Evripidovo misel in rahlo tragično ironijo;
- Aristofan, *Ptiči*. Delo se obravnava v drugem polletju po dve uri tedensko. Medtem ko je tragedija od nekdaj samoumeven del pouka starogrške književnosti, je komedija do pred nedavnim (približno do sredine sedemdesetih let) veljala za težko in celo neprimerno čtivo.³⁷ Pričujoče delo učence vzpodbuja, da uživajo

³⁵ ΥΡΕΡΤΗ, *Επιμόρφωση στελεχών της Δ.Ε. και εκπαιδευτικών στο Δ.Ε.Π.Π.Σ.* [Strokovno izpopolnjevanje pedagoških delavcev na drugostopenjskem izobraževanju v okviru interdisciplinarnih učnih programov]; idem, *Αναλυτικά προγράμματα σπουδών* [Predmetni učni načrti] (Atene: ΥΠΕΠΘ, 2006).

³⁶ Gl. poglavje »Moderni didaktični pristopi k pouku stare grščine.«

³⁷ Ilias Spyropoulos, »Η αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία στο Λύκειο,« *Φιλολόγος*

v duhovitosti in slikovitosti dramskih likov, da se prepričajo o sledih, ki jih je starogrška komedija pustila na sodobni dramatik in ljudskem gledališču, da se zavedo posebnosti »drugega« glasu, ki na odru komentira aktualno politično in družbeno dogajanje. Dojamejo izvirnost in očarljivost dela, ki se manifestira preko zoperstavljanja realnega sveta domišljjskemu, preko večpomenskosti, poetičnosti jezika, pregovornih domislic.

STAROGRŠKA KNJIŽEVNOST V LICEJU

V liceju se obravnavajo izvirna starogrška besedila. Prevodna dela imajo vlogo dopolnilnega gradiva, ki obravnavana besedila osvetljuje z novih vidikov. V nadaljevanju je predstavljen pouk starogrške književnosti v posameznih letnikih liceja.³⁸

Prvi letnik liceja

Obravnavajo se starogrški zgodovinopisci, učni cilji so:

- dijaki dojamejo povezavo med zgodovinopisjem in književnostjo;
- spoznavajo prizadevanja zgodovinarjev, da bi dognali objektivno resnico;
- dijaki uživajo v branju pripovedi;
- dijaki izoblikujejo zgodovinsko, politično in nacionalno zavest.

Obravnavana besedila:

- prvo polletje: Ksenofont, *Grška zgodovina* ali *Agezilaj*; odlomki: Ksen. *Hell.* 2.1.16–32, 2.2.1–4, 2.16–23, 2.3.11–16, 2.50–56, 2.4.1–17, 2.18–23, 2.37–43 ali Ksen. *Ag.* 1.1–28, 1.36–38, 2.9–16, 3.1–5, 4.1–6, 7.1–7, 11.1–16. Obravnavi so namenjene štiri ure tedensko. Izbira skupine odlomkov je prepuščena učitelju;
- drugo polletje: izbor iz Tukidida. Obravnavajo se odlomki: 1.24–44, 7.30–32, 8.75–77 in 84–87 ali 3.70–83, 7.30–32, 8.75–77 in 84–87. Na voljo so prav tako štiri ure tedensko, izbira skupine odlomkov je prepuščena učitelju.

Drugi letnik liceja

V tem letniku dijaki, ki obiskujejo splošni licej, izberejo usmeritev. Izbirajo med tremi smermi, naravoslovno-matematično (*θετική*), tehnološko (*τεχνολογική*) in teoretsko (*θεωρητική*). Starogrška književnost se še naprej poučuje na vseh treh smereh kot eden izmed splošno izobraževalnih predmetov (*Μαθήματα Γενικής Παιδείας*), ki sta mu v drugem letniku namenjeni dve uri, v tretjem letniku pa ura tedensko. Teoretska smer ima pouku starogrškega jezika in književnosti v drugem letniku liceja namenjene dodatne štiri ure tedensko, v tretjem letniku pa pet ur tedensko.

18 (1979): 225–26.

³⁸ Prim. ΥΠΕΠΘ, *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Λύκειο, 2004–2005* [Navodila za pouk filoloških predmetov v liceju 2004–2005] (Atene: ΥΠΕΠΘ 2004); Koutsos, *Διδακτική του αρχαιοελληνικού λόγου*.

sko. Izbira smeri ponavadi implicira izbiro visokošolskega študija. Dijak, ki uspešno zaključi teoretsko smer liceja, se praviloma poteguje za eno od študijskih mest na področju humanistike, družboslovja ali prava.³⁹

Pri pouku starogrške književnosti v okviru splošno izobraževalnega predmeta Starogrški jezik in književnost dijaki vseh smeri v drugem letniku liceja obravnavajo odrsko pesništvo, in sicer Sofoklovi tragediji Antigono in Ajanta. Antigona se obravnava deloma v izvirniku in deloma s pomočjo standardnega literarnega prevoda. V izvirniku se obravnavajo verzi: 1–99, 280–331, 441–581, 635–780, pregledno se obravnavajo verzi 944–1353, ostalo se bere v prevodu. Na voljo sta dve uri tedensko. Ajant se obravnava v prevodu in ne spada med izpitne vsebine vsegrških izpitov.⁴⁰ Obravnavi je namenjenih šest ur.

Učni cilji:

- dijaki se seznanijo s presunljivim literarnim delom, ki združuje elemente odrske uprizoritve z besedno umetnostjo, glasbo, plesom, scenografijo in igralsko interpretacijo;
- dijaki so sposobni tragedijo umestiti v zgodovino starogrške književnosti in jo ceniti kot otroka demokracije;
- ob branju primerljivih besedil spoznajo vpliv, ki ga je imela tragedija na kasnejšo dramatiko, in dojemajo trajna vzgojna sporočila;
- dijaki so sposobni oceniti vlogo, ki jo imajo pri uprizoritvi odrskega dela gledališki ustvarjalci;
- sposobni so doživeti katarzo in v literarnem delu estetsko uživati;
- dijaki spoznajo zgradbo in elemente tragedije, njene kvalitativne in kvantitativne dele, spremljajo zaplet in razplet zgodbe, značaj junakov, misel/ideološka stališča, seznanijo se z ocenami dela, pa tudi s slogom, ki razkriva literarno vrednost besedila.

V oddelkih teoretske smeri učenci v drugem letniku liceja obravnavajo starogrško retoriko in arhaično poezijo. Obravnavajo se naslednji govori:

- Lizias, *Za Mantineja*. Obravnavi je namenjenih 12 ur;
- Demosten, *O svobodi Rodošanov*. Obravnavi je namenjenih 12 ur. V prevodu se bereta odlomka 5–16 in 25–33, samo pregledno se obravnavata odlomka 21–34 in 35 (epilog), ki nista del izpitne snovi. Vse ostalo se obravnava v izvirniku.
- Izokrat, *O miru*. Obravnavi je namenjenih 9 ur. V prevodu se obravnava odlomek 17–27, zgolj pregledno 63–144 in 145 (epilog). Navedeni odlomki niso del izpitne snovi. Vse ostalo se obravnava v izvirniku.

Cilj obravnave starogrškega govorništva je dijake seznaniti:

- z vzorčnimi govori velikih antičnih govornikov;

³⁹ Več v poglavju »Stara grščina in latinščina na zaključnih izpitih«.

⁴⁰ Ibid.

- z retoriko kot posebno zvrstjo govora, ki se odlikuje po strukturi, logični ureditvi, argumentaciji in posebnem jezikovnem izrazu;
- z vidiki javnega in zasebnega življenja starih Grkov.

Obravnavi arhaične poezije je namenjenih približno 16 ur. Po splošnem uvodu se obravnava Arhilohova, Mimnermova, Sapfina, Pindarjeva in Simonidova poezija. Poskuša se pojasniti posebnosti te poezije, tako zunanje (narečje, metrum, struktura in izraz) kot notranje (družbenopolitične okoliščine, življenje pesnika, tematska raznolikost), razvoj misli in izraza glede na starejše in kasnejše literarne zvrsti (homerski epi, zgodovinopisje, tragedija itd.)

Tretji letnik liceja

Periklejev *Nagrobni govor* se je pri pouku starogrške književnosti obravnaval v tako rekoč vsej zgodovini grškega šolstva in tudi danes ima zagotovljeno mesto v predmetniku liceja. Vsi dijaki, ki obiskujejo splošni licej, ga obravnavajo v tretjem letniku v okviru splošno izobraževalnega predmeta Starogrški jezik in književnost, ki mu je namenjena ura tedensko. Nespremenjen ostaja tudi splošni didaktični cilj. Dijaki se seznanijo z bistvom atenske demokracije, izraženim v zgoščeni in idealni obliki, in spoznajo značilne poteze atenskega državljana. Poleg tega se naučijo ceniti zgoščen, bogat in raznolik Tukididov slog.

Pouk stare grščine na teoretski smeri je posvečen filozofski prozi. Obravnavata se Platonova dialoga *Protagoras* in *Država* ter Aristotelova *Nikomahova etika* in *Politika*. Poznavanje teh vsebin se preverja tudi na vsegrških izpitih.⁴¹ Nekateri deli besedil se obravnavajo v izvorniku, drugi po standardnih novogrških prevodih, tretji zgolj pregledno.

Učni cilji:

- dijaki spoznajo bistvene značilnosti starogrške filozofske proze, ki so jo sposobni umestiti v zgodovinski razvoj starogrške književnosti;
- dijaki vzpostavijo stik z besedili obeh znamenitih filozofov;
- spoznajo njune skupne točke in razlike pri pojmovanju družbenega ustroja, izobrazbe in osebne odgovornosti državljanov za njihovo osebno življenje in za družbeno celoto;
- dijaki se zavedo vloge, ki jo imajo zakoni in pravičnost pri zagotavljanju blaginje skupnosti, zunaj katere sreča posameznika ni mogoča;
- razumejo pomen, ki ga je za stare Grke imela politična vrlina, spoznajo, da je imela posameznikova sreča duhovne korenine.

Kot je znano, je pedagoško delo kompleksen proces. Če je določitev didaktičnih ciljev kompas in izbira učne snovi orodje, je didaktika sredstvo za doseganje ciljev. Nujen predpogoj za to pa je, da se ustvarijo učni pogoji, ki zagotavljajo dejavno in ustvarjalno udeležbo učencev v učnem procesu, medtem ko se mora metodika

⁴¹ Ibid.

pouka književnosti prilagajati literarni zvrsti, pisatelju in konkretnemu besedilu. Interpretacija starogrške književnosti se opira na predpostavko, da besedilo predstavlja organsko celoto, katerega deli se osvetljujejo in interpretirajo v medsebojni odvisnosti.⁴² Obravnava se praviloma začne s predstavitev najpomembnejših vidikov obravnavanega dela, poudarijo se tematska središča in struktura dela, natančno se opredelita vsebina in zvrst, v zaključku sledi pregled najpomembnejših elementov obravnavanega besedila. Osnovni cilj je umestitev literarnega dela v kulturnozgodovinski okvir, v katerem je nastalo. Odnos, ki ga učenci vzpostavijo do besedila, mora temeljiti na opazovanju bistvenih elementov literarnega dela (t.j. likov, misli, čustev, vrednot, motivacije, vzročnosti in posledičnosti, idej itd.), umetniške forme (t.j. izraznih sredstev, pripovednih tehnik itd.), zapleta in razpleta ter celote, ki jo tvorijo navedeni elementi. Če se pri pouku starogrške književnosti obravnava izvirno besedilo, je razlaga slovnice in besedišča smiselna samo, kadar pomembneje pripomore h globljemu razumevanju. Vsako starogrško literarno besedilo, ki je namenjeno obravnavi v okviru šolskega pouka, mora biti zato opremljeno z opombami, ki se delijo na: jezikovno-prevodne, leksikalno-semantične, stvarno-idejne in reflektivno-interpretativne.⁴³

V okviru metodike pouka starogrške književnosti v liceju se zastavlja tudi vprašanje, koliko se je pri pouku smotrno posvečati prevajanju starogrških besedil v novo grščino. Mnenja o tem so deljena. Kot pravi Dimitris Maronitis, mora v ospredju stati interpretacija besedila kot literarnega dela, ki ima prednost pred natančno pomensko in slovnično analizo. Dijaki naj parafrazirajo krajše odlomke, medtem ko je natančnejše prevajanje alternativna metoda, po kateri se posega samo občasno.⁴⁴ Čeprav ima prevajanje v okviru šolskega pouka le eksperimentalno vrednost, ostajajo dejstvo številne objektivne težave, ki spremljajo vsako prevajalsko delo in so povezane z jezikovnimi kompetencami, življenjskimi izkušnjami, estetskim čutom prevajalca in širino njegovega poznavanja antičnega sveta.⁴⁵ Šele soočenje s temi težavami vodi v boljše zavedanje semantike, strukture in izraznih sredstev obeh jezikov.⁴⁶ Tako ima prevajanje pri pouku načeloma vlogo kompleksne jezikovne vaje, ki dopolnjuje interpretacijo izvirnika.

Del vsakega izobraževalnega procesa je preverjanje in vrednotenje znanja, ki mora slediti zakonodajni ureditvi. Način ocenjevanja v gimnaziji, kjer ima pouk očitno dvojno vlogo (pouk starogrške književnosti, v okviru katerega ima osrednjo

⁴² ΥΡΕΡΤΗ, *Οδηγίες για τη διδασκαλία στο Ενιαίο Λύκειο*.

⁴³ Koutsos, *Διδακτική του αρχαιοελληνικού λόγου*.

⁴⁴ Dimitris Maronitis, »Η σχολική μετάφραση«, *Φιλολόγος* 71 (1993): 6–29.

⁴⁵ Joannis Kakridis, *Το μεταφραστικό πρόβλημα*, Βιβλιοθήκη του Φιλολόγου 7 (Atene: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1961).

⁴⁶ Koutsos, *Διδακτική του αρχαιοελληνικού λόγου*.

vlogo interpretacija besedil, in pouk starogrškega jezika), in način ocenjevanja v liceju se precej razlikujeta.⁴⁷

Sistem preverjanja znanja v gimnaziji:

- pri preverjanju znanja starogrške književnosti morajo učenci pokazati poznavanje 20–30 vrstic dolgega besedila, ki so ga obravnavali pri pouku, in odgovoriti na štiri vprašanja, ki se nanašajo na literarno zvrst in pisatelja (4 točke), na vsebino odlomka (4 točke), na njegovo strukturo in izrazne načine ter na osebe in civilizacijske teme, ki se v njem pojavljajo (6 točk);
- pri preverjanju znanja starogrškega jezika morajo učenci pokazati poznavanje besedila, ki so ga obravnavali pri pouku, in odgovoriti na vprašanja, ki se nanašajo na oblikoslovje (2 točki), skladnjo (2 točki), besedišče oz. semantiko (2 točki) in na vsebino (2 točki). V drugem letniku morajo dijaki odgovoriti še na vprašanje, ki se nanaša na primerljivo besedilo, medtem ko morajo v tretjem letniku v novo grščino prevesti odlomek iz besedila.

Na liceju je tip nalog enak kot na vsegrških izpitih.⁴⁸

MODERNI DIDAKTIČNI PRISTOPI K POUKU STARE GRŠČINE

Metodika je kompleksno področje pedagoškega dela, na katerega po eni strani vplivajo trajne vrednote, po drugi strani pa mora slediti zahtevam svojega časa. Tako sta bili v grški šolski prostor s šolskim letom 2005/06 uvedeni dve didaktični novosti, in sicer interdisciplinarnost in nove tehnologije. Njun cilj je izboljšanje učnega procesa, aktualizacija znanja in zagotovitev pogojev, ki bodo omogočili večjo udeležbo učencev pri pouku in vsestransko razvijanje njihovih spretnosti in dali večji poudarek interesom učencev.

Interdisciplinarni pristop kot didaktična metoda vključuje preko vsebin in tem, ki jih obravnavajo različne znanstvene panoge, več šolskih predmetov. Primer iz stare grščine: obravnava starogrških književnih besedil se skuša povezati z drugimi šolskimi predmeti, filološkimi⁴⁹ in nefilološkimi, pa tudi z vidiki zunajšolskega vsakdanjika. Na ta način se jasneje prikažejo sinhroni in diahroni vidiki obravnavanih šolskih vsebin. Cilj je torej celovito in zaokroženo branje starogrške književnosti, ki bo vzpostavilo povezavo z drugimi sorodnimi vedami in pokazalo na podobnosti ter razlike med njimi in na njihove razvojne specifikke. Interdisciplinarni pristop je

⁴⁷ Predsedniški odlok 319/2000, tretji člen.

⁴⁸ Prim. poglavje »Stara grščina in latinščina na zaključnih izpitih«.

⁴⁹ Filološki predmeti: Starogrški jezik in književnost, Novogrški jezik in književnost, Zgodovina, Latinščina, Evropska civilizacija in njene korenine, Temelji filozofije in Problemi filozofije. Te predmete poučujejo diplomanti, ki so na eni od grških ali na ciprski filozofski fakulteti zaključili študij grške filologije (vključuje tudi študij latinščine), zgodovine in arheologije ali filozofije, psihologije in pedagogike.

v šolske programe že dodobra umeščen, saj mu je v gimnaziji namenjena četrtnina učnih ur. Od šolskega leta 2005/06 se pri pouku uporabljajo učbeniki, ki upoštevajo ta novi pedagoški trend.

Vpeljevanje novih tehnologij v pedagoški proces je povezano z nujnostjo prilagajanja šolskega prostora novim pogojem ne le na področju znanja, ampak tudi na področju družbene realnosti, v kateri deluje.⁵⁰ Informacijska tehnologija seveda ne more nadomestiti učitelja. V pedagoškem procesu ima zgolj dopolnilno vlogo in se pojmuje kot delovno okolje. Učenci in še posebej skupine učencev z njeno pomočjo raziskujejo, primerjajo, odkrivajo in sintetizirajo. Nove tehnologije omogočajo vzpostavitev ustvarjalnega pedagoškega pristopa, ki razvija učenčevo sposobnost skupinskega dela, iniciativnosti in kritičnega mišljenja. Čeprav je uvajanje novih tehnologij v pedagoški proces iz vrste objektivnih in subjektivnih razlogov naletelo na nemalo ovir, se ti poskusi vseskozi dopolnjujejo in nadgrajujejo. Organizirajo se strokovna usposabljanja pedagoških delavcev in nastajajo elektronske zbirke učnega gradiva.

Gradiva za pouk stare grščine in nasveti za njihovo uporabo v pedagoškem procesu se med drugim nahajajo na naslednjih spletnih straneh:

www.e-yliko.gr

<http://edsoft.cti.gr/edsoft/>

www.pi-schools.gr/programms/ktp/epeaek/yliko.htm/

www.netschoolbokko.gr

www.greek-language.gr

Spletne strani prinašajo slovarje, korpuse besedil, antologije atiških proznih piscev za pouk tematologije, alternativne novogrške prevode, preglednice oblikoslovja, etimologije itd.

POUK LATINSKEGA JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI

Če je pouk starogrškega jezika in književnosti ter starogrške kulture in njenih dosežkov integralen del grškega srednješolskega izobraževalnega sistema, je pouk latinskega jezika in književnosti izgubil pomen, ki ga je imel v preteklosti.⁵¹ Latinščina se danes poučuje samo v drugem in tretjem letniku teoretske smeri splošnega liceja. Kot že rečeno, se po končanem prvem letniku splošnega liceja dijaki odločijo za eno od treh usmeritev, naravoslovno-matematično, tehnološko ali teoretsko. Na teoretski smeri je latinščina obvezen predmet.⁵² V predmetniku so ji namenjene štiri ure

⁵⁰ ΥΡΕΡΤΗ, *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα πανεπιστημιακά κέντρα επιμόρφωσης* [Gradivo za strokovno izpopolnjevanje šolskih svetovalcev v visokošolskih centrih strokovnega izpopolnjevanja].

⁵¹ Prim. poglavje »Pouk klasičnih jezikov v grški šoli: pogled v zgodovino«.

⁵² Poleg splošno izobraževalnih predmetov, ki so skupni vsem trem smerem liceja, ima vsaka

tedensko v drugem letniku ter dve uri v prvem polletju in tri ure v drugem polletju tretjega letnika.

Cilji pouka latinščine v liceju so:⁵³

- dijaki spoznavajo latinski jezik; poznajo temeljne značilnosti jezikovnega sistema in osnovno besedišče, sposobni so razumeti izvirna besedila;
- razvijejo zavest o medsebojni povezanosti starogrškega in latinskega jezika;
- seznanijo se z latinsko književnostjo.

Pri pouku latinščine se uporabljata učbenika *Λατινικά Β Λυκείου* (*Latinščina za drugi letnik liceja*) in *Λατινικά Γ Λυκείου* (*Latinščina za tretji letnik liceja*) avtorjev Michalisa Pashalidisa in Giorgosa Sabbantidisa. Kot dodatno gradivo se priporoča *Latinska slovnica* Achilleasa Tzartzanosa. Natančnejši učni načrt je predstavljen v nadaljevanju.

Drugi letnik liceja

Pouk latinskega jezika in književnosti v drugem letniku liceju sestavljata dve vsebinski enoti:

- uvod v latinski jezik in književnost: latinski jezik, nastanek latinske književnosti, njena obdobja in glavne značilnosti;
- dvajset lekcij jezikovnega pouka. Dijaki spoznajo osnovno besedišče, oblikoslovje in skladnjo latinskega jezika. Snov se podaja tako, da se opozarja na podobnosti s staro grščino. Zlasti v začetnih urah je posebna pozornost namenjena pravilni izgovarjavi in pravilnemu naglaševanju.

Tretji letnik liceja

Dijaki poglobijo znanje, ki so ga pridobili v drugem letniku. Obravnava se trideset lekcij, didaktični pristop ostaja nespremenjen.

Pri preverjanju znanja v drugem in tretjem letniku liceja morajo dijaki v novo grščino prevesti besedilo, ki so ga obravnavali pri pouku (40 točk), ter rešiti dve oblikoslovni in dve skladnjski nalogi (12,5 točk v drugem letniku in 15 točk v tretjem letniku). V tretjem letniku se doda literarno vprašanje (10 točk).

Eno od besedil, ki so jih dijaki obravnavali pri pouku latinščine v liceju, se kot izpitna naloga pojavi na vsegrških izpitih.

Pouk stare grščine in latinščine seveda nista edina vira, iz katerih učenci črpajo znanje o zgodovini, civilizaciji, književnosti in umetnosti starogrškega in rimskega

---

smer svoje obvezne predmete, medtem ko sta dve uri tedensko namenjeni pouku izbirnih predmetov. Obvezni predmet na teoretski smeri je poleg stare grščine in latinščine v drugem letniku filozofija, v tretjem letniku pa so poleg stare grščine in latinščine obvezne dodatne ure pouka novogrške književnosti in zgodovine.

⁵³ ΥΡΕΡΤΗ, *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο, σχολικό έτος 2004–2005* [Navodila za pouk filoloških predmetov v splošnem liceju, šolsko leto 2004–2005] (Atene: ΥΠΕΠΘ ΟΕΔΒ, 2004), 97–102.

sveta. Tovrstne vsebine so sestavni del drugih šolskih predmetov, kot so: zgodovina v prvem letniku gimnazije in liceja, kjer antična zgodovina predstavlja glavnino učne snovi, Evropska civilizacija in njene korenine,⁵⁴ Temelji filozofije⁵⁵ in Novogrška književnost.

STARA GRŠČINA IN LATINŠČINA NA ZAKLJUČNIH IZPITIH

Dijaki teoretske smeri splošnega liceja se s staro grščino in latinščino praviloma srečajo tudi na ti. vsegrških (*πανελλαδικές*) ali zaključnih izpitih. Ti so še posebej pomembni zato, ker so edini kriterij za vpis na javne visokošolske ustanove.

Zaključni izpit dijaki opravljajo iz enega od petih strokovnih področij (*γνωστικά πεδία*), ki so neposredno povezana s študijskimi usmeritvami na visokoškolskem študiju.⁵⁶ Primer: dijak, ki želi študirati klasično filologijo, mora na vsegrških izpitih doseči dovolj točk za vpis na enega od filoloških oddelkov na sedmih grških filozofskih fakultetah. Zato praviloma v drugem letniku liceja izbere teoretsko smer, na zaključnem izpitu pa prvo strokovno področje. To pomeni, da se bo v drugem in tretjem letniku liceja učil več zgodovine, filozofije, književnosti, stare grščine, obvezni predmet bo tudi latinščina. Na vsegrških izpitih bo opravljal izpit iz štirih obveznih predmetov na teoretski smeri, to je iz zgodovine, novogrške književnosti, stare grščine in latinščine, in iz dveh splošno izobraževalnih predmetov, to je iz nove grščine in iz še enega predmeta po lastni izbiri. Dijak izbira med matematiko, fiziko, biologijo, novogrško zgodovino in osnovami statistike, izbira pa je odvisna od smeri, izpitnega področja in od fakultete, na katero se želi vpisati.⁵⁷ Ker ima vsaka fakulteta *numerus clausus*, morajo kandidati za vpis na zeleno fakulteto na zaključnih izpitih obvezno doseči določeno število točk (t.i. osnovo, gr. *βάση*). To se iz leta v leto spreminja.⁵⁸ Odvisno je od števila kandidatov in vpisnih mest, od vpisnih želja

⁵⁴ Izbirni predmet v prvem letniku liceja (2 uri tedensko). Tema prve lekcije je »Antična Evropa: mit – antiteza med Evropo in Azijo – geografija.«

⁵⁵ Obvezni predmet na teoretski smeri v drugem letniku liceja (4 ure tedensko), v okviru katerega se obravnavajo naslednja poglavja: ontologija in spoznavna teorija, etika in estetika. Med drugim se dijaki učijo o misli predsokratskih filozofov, sofistov, Sokrata, Platona, Aristotela, stoikov in skeptikov.

⁵⁶ Prvo področje: humanistika, družboslovje in pravo; drugo področje: naravoslovne znanosti; tretje področje: medicina; četrto področje: tehnične vede; peto področje: ekonomija in uprava.

⁵⁷ Prvo strokovno področje in s tem eno od družboslovnih ali humanističnih fakultet lahko izbere tudi dijak, ki v liceju ni obiskoval teoretske smeri. V tem primeru se eden od splošno izobraževalnih predmetov, iz katerih opravlja zaključni izpit, nadomesti s predmetom, ki je pomemben na področju, kjer želi študirati. V primeru dijaka, o katerem govorimo, bi bila ta predmet zgodovina.

⁵⁸ Predsedniški odlok 246/98, »Αξιολόγηση μαθητών Ενιαίου Λυκείου« [Vrednotenje znanja dijakov splošnega liceja], in vladna uredba št. Φ253/120785/B6/1-11-2005, »Πρόσβαση των

kandidatov, od kraja univerze. Leta 2007 so morali za vpis na oddelek za klasično filologijo na eni od grških filozofskih fakultet kandidati zbrati naslednje število točk: najvišji vstopni prag je imela Filozofska fakulteta v Atenah s 17030 točkami, za njo je bila solunska Filozofska fakulteta s 16658 točkami, sledile so Filozofska fakulteta v Patrasu (16203 točke), v Joannini (15486 točk), v Kalamati (15249 točk), na Kreti (15220 točk) in v Komotini (15000 točk).

Medtem ko so v preteklosti vrata grških univerz za mnoge ostala zaprta, se v zadnjih letih vse večjemu številu kandidatov uspe vpisati na želeno fakulteto, zlasti odkar so se leta 1983 grške filozofske fakultete razdelile na oddelke za zgodovino in arheologijo, filologijo in na oddelke za psihologijo, filozofijo in pedagogiko. Leta 2008 se bo za 70.701 mesto na grških visokošolskih institucijah potegovalo 94.600 kandidatov. Na področju družboslovja, humanistike in prava je letos razpisanih 17.909 študijskih mest.

Snov, ki se preverja na vsegrških izpitih, določi Ministrstvo za šolstvo, ki je v celoti odgovorno za izvedbo vsegrških izpitov. Vsebine za zaključni izpit iz stare grščine so v šolskem letu 2007/08 naslednje:

- znano besedilo, ki ga dijaki obravnavajo pri pouku stare grščine v liceju. Tako kot nekaj zadnjih let je tema starogrška filozofska proza. Dijaki morajo poznati življenje, delo, filozofijo, ideje in metodologijo Sokrata, Platona in Aristotela. Pri pouku obravnavajo odlomke iz Platonovih dialogov *Protagoras* in *Država* ter odlomke iz Aristotelove *Nikomahove etike* in *Politike*. Eden od obravnavanih odlomkov se kot izpitno vprašanje pojavi na vsegrških izpitih;
- neznano prozno besedilo, napisano v klasični atiščini;
- oblikoslovje in skladnja stare grščine.

Izpitne vsebine za zaključni izpit iz latinščine pa so:

- latinska besedila iz šolskega učbenika. Dijaki jih morajo znati prevesti v novo grščino;
- latinsko oblikoslovje in skladnja.

Tip izpitnih nalog je vnaprej določen. Enak tip nalog se uporablja pri preverjanju znanja v liceju. V prilogi so v slovenščino prevedene izpitne naloge, ki so jih dijaki reševali na vsegrških izpitih iz stare grščine in latinščine leta 2007.

κατόχων απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου τύπου Λυκείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» [Vstop imetnikov zaključnega spričevala splošnega liceja ali druge vrste liceja na tretjestopenjsko izobraževanje].

PRILOGA: PREIZKUS ZNANJA IZ STARE GRŠČINE IN LATINŠČINE NA
VSEGRŠKIH IZPITIH LETA 2007

Stara grščina

1. Znano besedilo

Aristotel, *Nikomahova etika* B1, 5–8

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολιτάς ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθῆ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθειρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ καθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται καθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σφόδρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεισθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

1.1. Na izpitne pole prevedite odlomek: »Ἀνάλογον δὲ ... αἱ ἕξεις γίνονται!«
(10 točk)

2. Na izpitne pole napišite odgovore na spodnja vprašanja!

2.1. Kakšna je vloga učitelja pri pridobivanju etične vrline, sodeč po odstavku »Μαρτυρεῖ ... ἀγαθοὶ ἢ κακοί«? (15 točk)

2.2. Kaj nam o vlogi, ki jo imata »ἐνέργεια« in »ἕξις« pri doseganju etične vrline, pove odstavek »Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει ... μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν«? (15 točk)

2.3. Predstavite Aristotelovo politično teorijo v odlomkih *Politike*, ki ste jih obravnavali pri pouku! (10 točk)

2.4. Za vsako izmed spodnjih besed navedite po dve besedi z istim korenem! Besede so lahko starogrške ali novogrške, sestavljene ali nesestavljene. (10 točk)

μαρτυρεῖ:	.....
ἀμαρτάνουσιν:	.....
φθείρεται:	.....
ἀνα-στρέφεται:	.....
ἀποδιδόναι:	.....

3. Neznano besedilo

Demosten, *Contra Spudiam* 23–24

Ἀλλὰ μὴν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῦτό γε δεινὸν δῆπου, εἰ πρὸς τὰ συγκεχωρημέν' ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐξέσται νῦν ἀντιλέγειν, καὶ μηδὲν σημεῖον ὑμῖν ἔσται, διότι πάντες ἄνθρωποι πρὸς τὰ μήτ' ἀληθῆ μήτε δίκαια τῶν ἐγκλημάτων οὐ κατασιωπᾶν, ἀλλὰ παραχοῆμι' ἀμφισβητεῖν εἰώθαμεν, μὴ ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ἂν ὕστερον ἀντιδικῶσιν, πονηροὶ καὶ συκοφάνται δοκοῦσιν εἶναι. ταῦτα μὲν τοίνυν Σπουδίας οὐδὲν ἤττον ἐμοῦ γιγνώσκων, ἀλλ' οἶμαι μὲν καὶ ἀκριβέστερον, ὅσῳ καὶ πυκνότερον ἐνταυθοῖ παρέρχεται, πᾶσιν ἐναντία τοῖς πεπραγμένοις αὐτῷ λέγων οὐκ αἰσχύνεται. καίτοι πολλάκις ὑμεῖς ἐν μόνον σκευώρημα συνιδόντες, τούτῳ κατὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκαλουμένων ἐχρήσασθε τεκμηρίῳ.

3.1. Na izpitno polo prevedite zgornje besedilo! (20 točk)

3.2.1. Besede iz zgornjega besedila postavite v zahtevane oblike! (5 točk)

ἐξέσται: 3. oseba ednine imperfekta.

κατασιωπᾶν: 3. oseba množine konjunktiva prezenta (isti glagolski način).

ἀμφισβητεῖν: 2. oseba množine indikativa aorista (isti glagolski način).

αἰσχύνεται: 1. oseba množine optativa aorista pasiva.

ἐχρήσασθε: 3. oseba ednine indikativa prezenta.

3.2.2. Besede iz zgornjega besedila postavite v zahtevane oblike! (5 točk)

ἄνδρες: zvalnik ednine.

μηδέν: dajalnik množine moškega spola.

τὰ ἀληθῆ: tožilnik ednine moškega spola.

ἤττον: imenovalnik množine moškega spola (ista stopnja pridevnika).

ἐμοῦ: rodilnik množine (ista oseba).

3.3.1. Določite skladenjsko vlogo, ki jo imajo navedene besede v zgornjem besedilu! (6 točk)

δικασταί: .....

ἀντιλέγειν: .....

σημεῖον: .....

τοῖς πεπραγμένοις: .....

αὐτῷ: .....

τεκμηρίῳ: .....

3.3.2. Izpišite stavka, v katerih sta uporabljena navedena glagola, in določite njuno vrsto! (4 točke)

ἐξέσται: .....
ἀντιδικῶσιν: .....

Latinščina

1. Na izpitne pole prevedite spodnji odlomek! (40 točk)

Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia quae scripsisset, sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora.»Ita est,« inquit Accius, »ut dicis; neque id me sane paenitet; meliora enim fore spero, quae deinceps scribam. Nam quod in pomis est, idem esse aiunt in ingeniis: quae dura et acerba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda; sed quae gignuntur statim vieta et mollia, non matura mox fiunt sed putria.«

Aesopi nostri Licinus servus tibi notus Romā Athenas fugit. Is Athenis apud Patronem Epicureum paucos menses pro libero fuit, inde in Asiam abiit. Postea Plato quidam Sardinianus, cum eum fugitivum esse ex Aesopi litteris cognovisset, hominem comprehendit et in custodiam Ephesi tradidit.

2. Vprašanja

2.1. Postavite besede v zahtevane oblike! (10 točk)

quod: tožilnik ednine moškega spola.

pomis: tožilnik množine.

idem: tožilnik ednine ženskega spola.

nostrī: isti sklon, drugo število, isti spol.

servus: ablativ množine.

tibi: ablativ ednine zaimka za 3. osebo.

menses: rodilnik množine.

litteris: imenovalnik istega števila.

hominem: zvalnik ednine in rodilnik množine.

2.2. Postavite pridevnike v zahtevane oblike! (5 točk).

meliora: vse tri stopnje prislova.

matura: enaka oblika v drugih pridevniških stopnjah.

libero: tožilnik in ablativ ednine srednjega spola, komparativ in superlativ.

3.1. Postavite glagole v zahtevane oblike! (9 točk).

dixit: ablativ gerundija.

esse: 2. oseba množine imperativa II.

scripsisset: futur II, ista oseba in isti način (upoštevajte, kdo je osebek).

videri: infinitiv futurja, isti način.

fugit: 2. oseba konjunktiva imperfekta in imperativa I, isti način.

cognovisset: imenovalnik ednine gerundiva, moški spol.

comprehendit: infinitiv, isti čas in način.

tradidit: 3. oseba množine indikativa prezenta pasiva.

3.2. Pri prvi besedi navedite oblike vseh deležnikov v imenovalniku ednine moškega spola! Pri drugi besedi navedite konjunktiv prezenta, imperfekta in pluskvamperfekta za isto osebo in pri tem upoštevajte, kdo je stavčni osebek! (6 točk)

nascuntur: .....

abiit: .....

4.1. Na izpitne pole prepisite spodnje stavke, ki jih dopolnite s skladenjskimi vlogami navedenih besed! (7 točk)

id: je ..... v .....

me: je ..... v .....

fore: je ..... v .....

servus: je ..... v .....

Romā: je ..... v .....

menses: je ..... v .....

fugitivum: je ..... v .....

4.2. Določite vrsto spodnjih stavkov (2 točki), besede, ki jih uvajajo (2 točki), in razložite rabo načina in časa v njih (4 točke)! (skupno 8 točk)

quae scripsisset

cum eum fugitivum ... cognovisset

5.1. Pretvorite iz aktiva v pasiv! (5 točk)

Plato quidam Sardinianus hominem comprehendit.

5.2. Pretvorite stavek v odvisni govor, ki bo odvisen od »Cicero dixit«! (6 točk)

Licinus servus Athenas fugit et in Asiam abiit.

5.3. Spremenite v prepoved, ki jo izrazite na oba načina! (4 točke)

Tu hominem tradidisti.

Prevod Jerneja Kavčič